

leri ve elde edebildiği şiirlerini toplamıştır. Eserde devrin tanınmış Mevlevîler'i Hülûsîzâde Osman Nûri, Şeyh Seyfeddin Efendi, Ahmed Remzi Dede (Akyürek), Mehmed Ziyâ Efendi, Âdil Abdurrahman Efendi, Abdülbâki Dede (Baykara), Seyyid Hâfız Tahsin Efendi, Ahmet Avni (Konuk) ve Mehmed Cemal Bey'in şeyhe dair Hüseyin Vassaf Bey'e yazdıkları mektuplar da yer almaktadır.

Eserleri. Mehmed Esad Dede, Hindistanlı mutasavvıf İmâdullah Tehânevî'nin *Ziyâ'ü'l-kulûb*'unu (Konya Mevlânâ Müzesi Ktp., nr. 4521; İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin, nr. 105) ve Abdurrahman-ı Câmî'nin *Risâle-i Tarîk-i Hâcegân*'ını Türkçe'ye çevirmiş, *Meşnevî*'nin ilk 360 beytini (Mevlânâ Müzesi Ktp., nr. 5792, 5793) ve İbnü'l-Fârîzî'nin *Kaşîdetü't-tâ'îyye*'sinin ilk beyitlerini, Ebû Saîd-i Ebül-Hayr'ın ve Abdurrahman-ı Câmî'nin bazı rubâîlerini şerhetmiştir. Ayrıca tarikat âdâbına ve kıyâmete dair iki risâlesi, "Görünen cümle eşyâdan Hudâ'dır / Sakın sanma O'nu senden cüdâdır" matlaıyla başlayan 294 beyitlik bir manzumesi, Hüseyin Vassaf tarafından derlenen, bir divançe oluşturabilecek kadar şiiri ve *Nümûne-i Kavâid* (İstanbul 1308) adlı bir kitabı bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Hüseyin Vassâf, *Es'adnâme*, Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2098; İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, s. 326-329; Abdülbaki Gölpinarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik* (İstanbul 1953), İstanbul 1983, s. 36; Necatî Elgin, "Mesnevîhân Mehmed Es'ad Dede", *Mevlânâ Göldestesi*, Konya 1965, s. 65-71; A. Atilla Şentürk, *Tahir'ül-Mevlevî Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1991, s. 4, 7-12, 24, 36, 37, 92; Tâhîrülmevlî, "Es'ad Dede Efendi'ye Dair Bazı Hâtırat", *Mahfil*, III/35, İstanbul 1342, s. 171-172; III/36, s. 184; IV/39 (1342), s. 49-50; IV/41, s. 89-90; IV/45, s. 163-165; IV/46, s. 183-184; V/50 (1342), s. 30-31; V/54 (1343), s. 108-109; V/58, s. 186-188; V/59, s. 217-220; Mustafa Tatcı, "Kendi Kaleminden Hüseyin Vassaf Bey ve Eseri: İncilâ-yı Mir'ât-ı Hakikat", *Yedi İklim*, X/71, İstanbul 1996, s. 54-64.

MUSTAFA TATCI - CEMAL KURNAZ

MEHMED ESAD EFENDİ (1847-1918)

Osmanlı şeyhülislâmı.

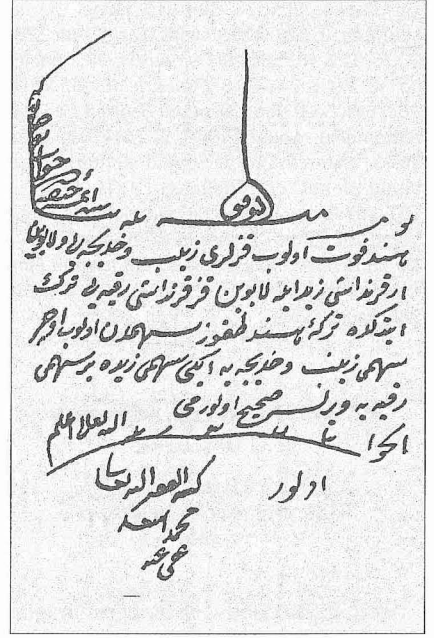
İstanbul Şehzadebaşı'nda Emin Nüredin mahallesinde doğdu. Huzur dersleri mukarrirlerinden Ahıskalı Nûman Efendi'nin oğludur. Şehzade Camii birinci imamı Hâfız Emin Efendi'den Kur'an-ı Kerîm

okuyarak 1856'da hâfız oldu. Yazı dersi yanında Arapça ve Farsça öğrenmeye başladı. 1862'de Süleymaniye Camii'nde eski fetva emini Hacı Mehmed Nûri Efendi'nin derslerine devam etti. 1863'te ibtidâ-i hâric, 1869'da hareket-i hâric, iki yıl sonra ibtidâ-i dâhil, 1872'de hareket-i dâhil derecelerine ulaştı. Mayıs 1873'te icâzet aldı. Ruûsu 1874'te mûsile-i Sahn derecesine yükseltildi. Aynı yıl Süleymaniye Camii'nde ders okutmaya başladı, ilk icâzeti 1890 yılında verdi.

1865'te 50 kuruş müderrislik maaşı alan Mehmed Esad Efendi 1876'da fetvahâneye girdi. Bir yıl sonra Sahn, 1879'da ibtidâ-i altmışlı, aynı yıl içinde mûsile-i Süleymâniyye derecelerine ulaştı; 1880'de İ'lâmât-ı Şer'iyye mümeyyizliği ikinci muavinliğine getirildi. Bu yılın ramazan ayında huzur dersleri muhataplığı ile ödüllendirildi. 1881'de ruûsu hâmise-i Süleymâniyye derecesine yükseltildi. 1885'te birinci muavinliğe terfi etti. 1891'de İ'lâmât-ı Şer'iyye mümeyyizi oldu. Bir süre 3895 kuruş maaşla Trabzon mevleviyetine nâil olduysa da 1894'te tekrar "tarîk" maaşına döndü. 1891'de mahreç pâyesini aldı. 1892'de İ'lâmât-ı Şer'iyye mümeyyizliğine ilâveten Meclis-i İntihâb-ı Hükkâmü's-Şer' üyeliğine getirildi ve bu görevde on yedi yıl kaldı. 1893'te bilâd-ı hamse, 1895'te Haremeyn ve 1896'da İstanbul pâyesiyle taltif edildi. 1898'de Anadolu kazaskerliği pâyelerine ulaştı. 1896 yılında Defter-i Hâkânî Nezâreti şer'iyye memurluğuna nakledilen Mehmed Esad Efendi dört ay sonra İ'lâmât-ı Şer'iyye mümeyyizliğiyle görevlendirildi. 1908'de Meclis-i Tetkîkât-ı Şer'iyye reisi, bir yıl sonra 10.000 kuruş maaşla fetva emini oldu. Yaş haddini doldurduğu halde Meclis-i Vükelâ kararıyla vazifeye devamı sağlandı.

24 Ocak 1913'te Mahmud Şevket Paşa kabinesinde şeyhülislâmlığa getirildi. Mahmud Şevket Paşa'nın suikasta uğraması ve kabinenin düşmesi üzerine 11 Haziran 1913 tarihinde görevinden ayrıldı. Hemen ardından kurulan Said Halim Paşa hükümetinde de yine şeyhülislâm olarak kabineye girdi (12 Haziran 1913). 15 Mart 1914'te istifa ederek ayrıldı (*Takvîm-i Vekâyi'*, nr. 1759; *İkdam Gazetesi*, nr. 6030). Şeyhülislâmlığı toplam bir yıl iki ay kadar sürmüştür (*İlmiyye Salnâmesi*'nde tayin tarihi yanlıştır).

1880-1891 yılları arasında bulunduğu huzur dersleri muhataplığı esnasında kendisine dördüncü rütbeden Mecidî ve

Mehmed Esad Efendi'nin bir fetvası (*İlmiyye Salnâmesi*, s. 635)

Osmanlı nişanları verildi. 1895'te üçüncü ve 1897'de birinci rütbeden Mecidî nişanı aldı, 1895'te gümüş imtiyaz madalyası ile taltif edildi. Arapça ve Farsça bilen Mehmed Esad Efendi İstanbul'da vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

İstanbul Şer'iyye Sicilleri Arşivi, Dosya nr. 521; BA, Sadrazamlar Dosyası, nr. 60, 62; *İlmiyye Salnâmesi*, s. 633-635; Danişmend, *Kronoloji*?, V, 161; Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, İstanbul 1980, III, 205-206; *Takvîm-i Vekâyi'*, nr. 1353, 1759; *İkdam Gazetesi*, nr. 6030.

MEHMET İPŞİRLİ

MEHMED ESAD PAŞA

(bk. SAFFET MEHMED ESAD PAŞA).

MEHMED FEHMÎ, Bağdatlı

(bk. BAĞDATLI MEHMED FEHMÎ).

MEHMED FEHMÎ EFENDİ

(bk. FEHMÎ).

MEHMED FEVZİ EFENDİ

(bk. FEVZİ EFENDİ, Edirne Müftüsü).